

Þingsályktun

um framkvæmdaáætlun á sviði barnaverndar 2019–2022.

Alþingi ályktar að unnið verði samkvæmt eftirfarandi framkvæmdaáætlun á sviði barnaverndar fyrir árin 2019–2022 þar sem lögð verði áhersla á að framkvæmdir í málefnum barna miði að því að börn verði sett í öndvegi í allri nálgun og stuðlað verði að snemmtækri ihlutun og samfelli í þjónustu.

FRAMKVÆMDAÁÆTLUN

A. Samstarf og heildarsýn í málefnum barna.

Unnið verði að því að þau þjónustukerfi sem veita börnum og fjölskyldum þeirra þjónustu starfi saman með markvissum hætti svo að hægt verði að bæta uppeldisaðstæður og líðan barna og fá heildarsýn varðandi þjónustu við börn. Til þess að slík heildarsýn náist verði starfandi stýrihópur fulltrúa þeirra ráðuneyta sem koma að málefnum barna.

Markmið: Tryggja kerfisbundna samhæfingu aðgerða þvert á ráðuneyti og stofnanir í þágu barna auk þess að veita stuðning og eiga samstarf við þverpólítíska þingmannanefnd um málefni barna um tillögur að breytingum á löggjöf, reglugerðum og framkvæmd sem og eftirlit með breytingum og innleiðingu.

Heildarkostnaðaráætlun: Rúmast innan fjárheimilda félagsmálaráðuneytisins.

Ábyrgð: Félagsmálaráðuneytið.

Samstarfsaðilar: Heilbrigðisráðuneytið, mennta- og menningarmálaráðuneytið, dómsmálaráðuneytið, samgöngu- og sveitarstjórnarráðuneytið, Samband íslenskra sveitarfélaga, Barnaverndarstofa og eftir atvikum fleiri aðilar, félög, samtök og stofnanir.

Mælikvarði: Virkur stýrihópur Stjórnarráðsins í málefnum barna sé til staðar sem leggi fram á Alþingi stefnu í málefnum barna á Íslandi á haustþingi 2019 þar sem litið sé til hagsmuna barna og þjónustu við þau heildstætt og þvert á kerfi og stofnanir, allt frá meðgöngu til fullorðinsaldurs.

B. Breytingar á barnaverndarlögum.

Áfram verði starfandi þverpólítísk þingmannanefnd um málefni barna, með stuðningi og í samstarfi við stýrihóp Stjórnarráðsins í málefnum barna, til að fara með endurskoðun barnaverndarlaga og eftir atvikum annarra laga sem breyta þarf samhliða til að fá heildarsýn í málefnum barna.

Markmið: Að tekin verði þverpólítísk afstaða til breytinga á skipulagi og verklagi barnaverndarstarfs og eftir atvikum einnig annarra stjórnvalda með hliðsjón af þarfagreiningu, álagsmati og með það í huga að tryggja gæði og jöfnuð í barnaverndarstarfi á landsvísu.

Heildarkostnaðaráætlun: Rúmast innan fjárheimilda félagsmálaráðuneytisins.

Ábyrgð: Félagsmálaráðuneytið.

Samstarfsaðilar: Önnur ráðuneyti, Barnaverndarstofa, Samband íslenskra sveitarfélaga og eftir atvikum fleiri stofnanir og aðilar.

Mælikvarði: Frumvarp um breytingar á barnaverndarlögum og eftir atvikum öðrum lögum lagt fram á Alþingi haustið 2019. Setningu og endurskoðun reglugerða á grundvelli endurbættra barnaverndarlaga lokið 2021. Innleiðing breytinga verði komin vel áleiðis 2022.

C. Snemmtæk íhlutun og fyrirbyggjandi aðgerðir.

C.1. Þjálfun og meðferð foreldrafærni hjá foreldrum 4–12 ára barna sem glíma við hegðunarerfiðleika (e. Parent Management Training Oregon – PMTO).

Áfram verði unnið að innleiðingu PMTO-foreldrafærniþjálfunar en hægt er að beita PMTO-meðferð bæði í hinum almennari þjónustukerfum og við vinnslu barnaverndarmála.

Þjónustan verði fest í sessi með markvissari hætti með því að fjölga meðferðaraðilum um 32 með sérstakri áherslu á aukna þjónustu á landsbyggðinni. Komið verði til móts við kostnað sveitarfélaga við menntun PMTO-meðferðaraðila.

Markmið: Að auka og bæta aðgang að úrræði vegna hegðunarvanda barna sem felst í því að þjálfra og efla foreldra í uppeldishlutverki sínu og stuðla að bættum samskiptum barna og foreldra.

Heildarkostnaðaráætlun: 95 millj. kr. úr ríkissjóði.

Tímasetningar og kostnaðaráætlanir hvers árs:

- a. 2019: 20 millj. kr. (þar af að jafnaði 5 millj. kr. vegna niðurgreiðslu PMTO-meðferðarmenntunar). Samstarfshópur fer af stað með fulltrúum frá sveitarfélögum og Barnaverndarstofu.
- b. 2020: 25 millj. kr. (þar af að jafnaði 5 millj. kr. vegna niðurgreiðslu PMTO-meðferðarmenntunar).
- c. 2021: 25 millj. kr. (þar af að jafnaði 5 millj. kr. vegna niðurgreiðslu PMTO-meðferðarmenntunar).
- d. 2022: 25 millj. kr. (þar af að jafnaði 5 millj. kr. vegna niðurgreiðslu PMTO-meðferðarmenntunar).

Ábyrgð: Barnaverndarstofa.

Samstarfsaðilar: Félagsmálaráðuneytið, barnaverndarnefndir og fulltrúar sveitarfélaga.

Mælikvarði: PMTO-þjónustusvæðum á landinu fjölgi um þrjú og meðferðaraðilum á landinu öllu sem hlotið hafa viðeigandi þjálfun fjölgi um 32 á tímabilinu 2018–2022. Að lágmarki þrjú ný sveitarfélög sendi fagaðila í næstu lotu PMTO-meðferðarmenntunar hjá Endurmenntun Háskóla Íslands árin 2020 og 2022. Þá fari reglulegt gæðaeftirlit fram á tímabilinu sem Gæða- og eftirlitsstofnun félagsþjónustu og barnaverndar hefur umsjón með.

C.2. Meðferð á heimilum barna frá 6 ára aldri sem búið hafa við ofbeldi og vanrækslu (e. Multisystemic Therapy for Child Abuse and Neglect – MST-CAN).

Á tímabili framkvæmdaáætlunar verði hafin innleiðing MST-CAN-meðferðar sem tilraunaverkefni. Barnaverndarnefndum um land allt verði boðið upp á MST-CAN-meðferð gegn gjaldi upp í þann kostnað sem hlýst af því að veita þjónustuna.

Markmið: Að auka framboð árangursríkra meðferðarúrræða fyrir börn og foreldra þegar könnun barnaverndarnefndar leiðir í ljós að ofbeldi eða vanræksla er á heimilinu.

Heildarkostnaðaráætlun: Heildarkostnaður er um 180 millj. kr., þar af um 115 millj. kr. úr ríkissjóði.

Tímasetningar, mælikvarðar og kostnaðaráætlanir hvers árs:

- a. 2019: Kynntar verði hugmyndir um fyrirkomulag, framkvæmd og kostnað við verkefnið, m.a. kostnaðarþátttöku sveitarfélaga. Haustið 2019 liggi fyrir ákvörðun um hvort hefja eigi innleiðingu 2020 eða seinka henni.
- b. 2020: 15 millj. kr. Hafinn verði undirbúningur að innleiðingu MST-CAN sem tilrauna-verkefni með einu teymi með fimm sérfræðingum sem veiti börnum og fjölskyldum á landinu öllu þjónustu. Sérfræðingur ráðinn í hlutastarf til Barnaverndarstofu til að aðstoða við innleiðinguna. Húsnæði og skipulag vinnu liggi fyrir. Ráðningu og þjálfun fimm sérfræðinga meðferðarteymisins lokið og þjónustan hefjist seinni hluta ársins.
- c. 2021: 50 millj. kr. 18–20 fjölskyldur fái meðferð á árinu.
- d. 2022: 50 millj. kr. 18–20 fjölskyldur fái meðferð á árinu. Mat gert á árangri innleiðingar MST-CAN fyrir árslok.

Ábyrgð: Barnaverndarstofa.

Samstarfsaðilar: Barnaverndarnefndir og félagsmálaráðuneytið.

Mælikvarði: Umræddur fjöldi fjölskyldna fái meðferð á hverju ári. Í samstarfi við Gæða- og eftirlitsstofnun félagsþjónustu og barnaverndar verði árangur metinn í lok meðferðar og með símtölum við foreldra 6, 12 og 18 mánuðum eftir lok meðferðar. Niðurstöður árangursmats og mats barnaverndarnefnda leiði í ljós að meðferðin skili tilætluðum árangri og henti þörfum barna þar sem könnun barnaverndarnefnda hefur leitt í ljós að ofbeldi eða vanræksla er á heimilinu.

D. Stuðningur vegna barna á fósturheimilum.

D.1. Innleiðing á heildstæðum stuðningi við fósturforeldra og kynforeldra barna í fóstri (e. KEEP/PTC-R: Keeping Foster and Kin Parents Supported and Trained/Parenting Through Change – Reunification).

Hafin verði innleiðing á heildstæðum stuðningi við kyn- og fósturforeldra með aðferðinni KEEP/PTC-R. Markmiðið er að mæta þörfum barns sem og fóstur- og kynforeldra með samræmdum hætti og veita þeim sem bestan og viðeigandi stuðning. KEEP nýtist jöfnum höndum fyrir fósturforeldra barna í tímabundnu og varanlegu fóstri. PTC-R stuðningurinn er ætlaður kynforeldrum barna í tímabundnu fóstri til að auka hæfni þeirra til að taka aftur við barninu.

Aðferðin verði innleidd sem tilraunaverkefni til þriggja ára þar sem Barnaverndarstofa ber ábyrgð á framkvæmd, umsjón og þjálfun meðferðaraðila en þau sveitarfélög sem nýta sér þjónustuna taki þátt í þeim kostnaði sem snýr að stuðningnum við kyn- og fósturforeldra. Þessi leið gengi þvert yfir verksvið ríkis og sveitarfélaga og mundi þar með tryggja að öll sveitarfélög í landinu ættu jafnan aðgang að þjónustunni og að flækjustig framkvæmdarinnar bæri hana eða gæði þjónustunnar ekki ofurliði.

Áætlaður fjöldi: 40 fóstur- og kynforeldrar á ári.

Markmið: Að auka stuðning við og efla færni kyn- og fósturforeldra barna í tímabundnu fóstri, draga úr hegðunar- og tilfinningavanda barnanna og auka líkur á að þau snúi til baka og í öruggari aðstæður á heimili kynforeldra sinna.

Heildarkostnaðaráætlun: 32 millj. kr. úr ríkissjóði.

Tímasetningar, mælikvarðar og kostnaðaráætlanir hvers árs:

- a. 2019: 20 millj. kr., 16 millj. kr. sem rúmast innan fjárheimilda Barnaverndarstofu og 4 millj. kr. sem sveitarfélög greiða vegna þjónustunnar. Ráðinn verði sérfræðingur í hlutastarf til að vinna við innleiðingu og skipulag þjónustunnar. Þýðing á efni, menntun og handleiðsla frá erlendum fagaðilum aðferðarinnar fyrir PMTO-sérfræðinga á Íslandi.

- Farið verði af stað með þjónustu fyrir allt að 20 fóstur- og kynforeldra barna í tíma- bundnu fóstri.
- b. 2020: 22 millj. kr., þar af 16 millj. kr. úr ríkissjóði og 6–8 millj. kr. sem sveitarfélög greiða vegna þjónustunnar. Þjónusta við allt að 40 fóstur- og kynforeldra barna í tíma- bundnu fóstri.
 - c. 2021: 22 millj. kr., þar af 16 millj. kr. úr ríkissjóði og 6–8 millj. kr. sem sveitarfélög greiða vegna þjónustunnar. Þjónusta við allt að 40 fóstur- og kynforeldra barna í tíma- bundnu fóstri. Mat gert á árangri innleiðingarinnar fyrir árslok.

Ábyrgð: Barnaverndarstofa.

Samstarfsaðilar: Barnaverndarnefndir og félagsmálaráðuneytið.

Mælikvarði: Eftirspurn barnaverndarnefnda eftir KEEP/PTC-R verði að lágmarki í sam- ræmi við þá mælikvarða sem fjallað er um hér að framan. Árangursmat leiði í ljós að aðferðin skili viðunandi árangri sem stuðningur við börn, kyn- og fósturforeldra og auki líkur á að barn geti snúið aftur heim til foreldra sinna.

E. Meðferð alvarlegs hegðunar- og vímuefnavanda.

E.1. Meðferð utan meðferðarheimila. Fjölkrafmeðferð fyrir fjölskyldur og börn sem glíma við alvarlegan hegðunar- og vímuefnavanda (e. Multisystemic Therapy – MST).

Stefnt verði að því að festa enn frekar í sessi MST-meðferðarúrræði fyrir fjölskyldur barna sem glíma við vaxandi eða alvarlegan hegðunar- og/eða vímuefnavanda. Meðferðarteymum MST verði fjölgað úr tveimur í þrjú á gildistíma framkvæmdaáætlunarinnar, ráðinn verði einn teymisstjóri og MST-meðferðaraðilum fjölgað úr átta í ellefu.

Áætlaður fjöldi: Árlega fjölgi þeim börnum sem fá MST-meðferð um 20–30. Þannig verði heildarfjöldi barna sem fá MST-meðferð 120–130 á ári.

Markmið: Að auka framboð sérhæfðra meðferðarúrræða í nærumhverfi sem byggjast á gagnreyndum aðferðum þannig að unnt verði að bregðast hratt við þegar umsóknir um þjón- ustu berast.

Heildarkostnaðaráætlun: 300 millj. kr. úr ríkissjóði.

Tímasetningar, mælikvarðar og kostnaðaráætlanir hvers árs:

- a. 2019: 75 millj. kr. Kostnaður við ferðir, þjónustugjöld og fjögur stöðugildi fyrir MST.
- b. 2020: 75 millj. kr. Kostnaður við ferðir, þjónustugjöld og fjögur stöðugildi fyrir MST.
- c. 2021: 75 millj. kr. Kostnaður við ferðir, þjónustugjöld og fjögur stöðugildi fyrir MST.
- d. 2022: 75 millj. kr. Kostnaður við ferðir, þjónustugjöld og fjögur stöðugildi fyrir MST.

Ábyrgð: Barnaverndarstofa.

Samstarfsaðilar: Félagsmálaráðuneytið og barnaverndarnefndir.

Mælikvarði: Eftirspurn verði metin út frá fjölda umsókna sem berast um MST-meðferð frá barnaverndarnefndum á landsbyggðinni. Árangur verður metinn í lok meðferðar og með símtölum við foreldra 6, 12 og 18 mánuðum eftir lok meðferðar.

E.2. Meðferð utan meðferðarheimila. Innleiðing meðferðar á sérhæfðum einkaheimilum fyrir börn með alvarlegan hegðunavanda sem dregur úr hættu á þróun alvarlegs vímuefnavanda og vistun á meðferðarheimili (e. Treatment Foster Care Oregon – TFCO).

Innleitt verði meðferðarúrræði sem felst í vistun barns á einkaheimili í sex til níu mánuði þar sem sérhæft fimm manna meðferðarteymi veitir sérhæfðum vistforeldrum stuðning og ráðgjöf allan sólarhringinn og barni og kynforeldrum (eða þeim sem taka við barninu) ein- staklingsbundna meðferð ásamt eftirfylgni allan sólarhringinn. Meðferðarteymið sinni nokkr- um slíkum heimilum í senn og á hverju heimili dvelji eitt barn í senn sem þá lifir eins hefð-

bundnu lífi og hægt er, sækir skóla, tómstundir og aðra afþreyingu og þjónustu í nærumhverfi og viðheldur tengingu við samfélag sitt og umhverfi.

Áætlaður fjöldi: Þegar innleiðingu er lokið, 8–10 börn árlega.

Markmið: Að auka framboð sérhæfðra umönnunar- og meðferðarúræða utan stofnana sem byggjast á gagnreyndum aðferðum.

Heildarkostnaðaráætlun: 75 millj. kr. úr ríkissjóði.

Tímasetningar, mælikvarðar og kostnaðaráætlanir hvers árs:

- a. 2021: 5 millj. kr. Undirbúningur verði hafinn að innleiðingu á TFCO. Sérfræðingur ráðinn í hlutastarf til Barnaverndarstofu til að aðstoða við innleiðinguna.
- b. 2022: 70 millj. kr. Fimm sérfræðingar meðferðarteymis verði ráðnir og þjálfaðir, 3–5 börn fái meðferð á árinu.

Ábyrgð: Barnaverndarstofa.

Samstarfsaðilar: Barnaverndarnefndir og félagsmálaráðuneytið.

Mælikvarði: Þar sem aðferðin hefur reynst flókin í innleiðingu, en jafnframt árangursrík, verði miðað við að á síðasta ári tímabilsins nái meðferðarteymið að veita 3–5 börnum þjónustu auk þess að veita þjónustu þeim börnum og foreldrum sem eru í eftirfylgni. Árið 2022 verði jafnframt gert árangursmat.

E.3. Meðferð á meðferðarheimilum. Bætt aðstaða og fjölgun starfsmanna á Stuðlum sem sinna bráðaþjónustu og meðferð fyrir börn sem glíma við alvarlegan hegðunar-, vímuefna- og fíknivanda.

Þjónustan á Stuðlum verði eflað, plássuð og starfsfólki á lokaðri deild verði fjölgað svo að ekki þurfi að vísa börnum frá. Astand barna við komu á deildina verði ávallt metið af hjúkrunarfræðingi og/eða lækni þannig að þau fái viðeigandi heilbrigðisþjónustu, með útkalli læknis af Vogu og/eða flutningi á deildir Landspítala. Þá verði aðstæður á meðferðardeild Stuðla bættar með þeim hætti að unnt verði að skilja börn nægilega vel að eftir þörfum hverju sinni. Jafnframt er mikilvægt að geta brugðist hratt við með breytttri umönnun og auknum mannafla í þeim tilvikum þegar þörf er á sértækum meðferðarlausnum eða draga þarf úr neikvæðum félagslegum áhrifum vistunar. Getur þetta bæði átt við um börn sem dvelja á Stuðlum og börn sem vistuð eru annars staðar í meðferðarkerfi Barnaverndarstofu og verið hafa lengi í meðferð vegna vímuefnaneyslu eða annars alvarlegs vanda.

Áætlaður fjöldi: Bætt þjónusta og aðstaða fyrir um það bil 80–100 börn sem árlega koma á lokaða deild Stuðla og um 35 börn sem árlega fara í meðferð á Stuðlum.

Markmið: Að efla þjónustu á Stuðlum, auka öryggi og mat á viðeigandi heilbrigðisþjónustu með fjölgun starfsmanna og aukinni þjónustu SAÁ og geðlækna við Stuðla. Að bregðast hratt við sérstökum þörfum barna í meðferðarkerfinu sem glíma við alvarlegar afleiðingar vímuefnavanda og/eða alvarlegan hegðunarvanda.

Heildarkostnaðaráætlun: 385 millj. kr. úr ríkissjóði.

Tímasetningar, mælikvarðar og kostnaðaráætlanir hvers árs:

- a. 2019: 85 millj. kr. Starfsmönnum verði fjölgað og aukin þjónusta veitt inni á Stuðlum.
- b. 2020: 100 millj. kr. Bætt aðstaða, kostnaður vegna fjölgunar starfsmanna og aukinnar þjónustu.
- c. 2021: 100 millj. kr. Bætt aðstaða, kostnaður vegna fjölgunar starfsmanna og aukinnar þjónustu.
- d. 2022: 100 millj. kr. Bætt aðstaða, kostnaður vegna fjölgunar starfsmanna og aukinnar þjónustu.

Ábyrgð: Barnaverndarstofa.

Samstarfsaðilar: Barnaverndarnefndir og félagsmálaráðuneytið.

Mælikvarði: Breytingum á húsnæði og aðstöðu Stuðla verði lokið 2019. Engum börnum verði vísað frá þjónustu lokaðrar deildar og fullnægjandi heilbrigðisþjónusta sé til staðar. Hægt verði að bregðast við ef upp koma mál sem kalla á sérlausn vegna alvarlegs vímuefnavanda og/eða alvarlegs hegðunarvanda.

E.4. Nýtt meðferðarheimili á höfuðborgarsvæðinu fyrir unglunga sem glíma við alvarlegan hegðunar- og/eða vímuefnavanda, eða afplána óskilorðsbundna fangelsisdóma.

Stefnt verði að því að ljúka öðrum áfanga verkefnisins með áætlunargerð og ákvörðun um staðsetningu sem uppfyllir skilyrði frumathugunar, fullhönnunar mannvirkis og eftir atvikum breytinga á deili- og/eða aðalskipulagi. Nýja meðferðarheimilið verði með 6–8 plássum í þremur aðskildum hlutum og ætlað unglungum sem þurfa sérhæfða meðferð á meðferðarheimili skv. 79. gr. barnaverndarlaga, nr. 80/2002, vegna alvarlegs hegðunar- og/eða vímuefnavanda. Þar geti unglingar á aldrinum 15–17 ára einnig afplánað óskilorðsbundna fangelsisdóma á forsendum meðferðarþarfar í stað fangelsis og eftir atvikum setið í gæsluvarðhaldi í lausagæslu. Áhersla verði lögð á meðferð áhættuþátta með þátttöku fjölskyldu, aðlögun að nærumhverfi, skóla eða vinnu og jákvæðum tómsendum.

Áætlaður fjöldi: Árlega verði 8–10 börn í vistun og 12–14 börn í eftirmeðferð.

Markmið: Að tryggja börnum nauðsynleg meðferðarúræði og auka vægi gagnreyndra aðferða í meðferð barna og stuðla þannig að framkvæmd samnings Sameinuðu þjóðanna um réttindi barnsins.

Heildarkostnaðaráætlun: 650 millj. kr. (500 millj. kr. þegar ráðstafað), 150 millj. kr. úr ríkissjóði.

Tímasetningar, mælikvarðar og kostnaðaráætlanir hvers árs:

- a. 2019: 250 millj. kr. Lóð, opinbert útboð og hönnun byggingar.
- b. 2020: 150 millj. kr. Bygging heimilisins hefjist.
- c. 2021: 150 millj. kr. Bygging haldi áfram.
- d. 2022: 100 millj. kr. Byggingu meðferðarheimilisins verði lokið.

Ábyrgð: Barnaverndarstofa.

Samstarfsaðilar: Félagsmálaráðuneytið og barnaverndarnefndir.

Mælikvarði: Byggingu meðferðarheimilisins verði lokið á tímabilinu.

F. Bætt verklag í barnavernd.

F.1. Styrkja starf barnaverndarnefnda og tryggja forgangsröðun tilkynninga.

Settar verði leiðbeinandi verklagsreglur um hvernig meta eigi alvarleikastig tilkynninga til barnaverndarnefnda. Skráningar- og flokkunarkerfi Barnaverndarstofu verði endurskoðað samhliða endurskoðuðum barnaverndarlögum.

Markmið: Að styrkja starf barnaverndarnefnda og tryggja nauðsynlega forgangsröðun verkefna.

Heildarkostnaðaráætlun: 7 millj. kr. úr ríkissjóði.

Tímasetningar, mælikvarðar og kostnaðaráætlanir hvers árs:

- a. 2019: Settur verði af stað starfshópur með fulltrúum frá Barnaverndarstofu, barnaverndarnefndum og félagsmálaráðuneytinu til að vinna að leiðbeinandi verklagsreglum um mat á tilkynningum. Tillaga kynnt barnaverndarnefndum fyrir árslok. Rúmast innan fjárheimilda Barnaverndarstofu.
- b. 2020: 3,5 millj. kr. Verklagsreglur verði teknar í notkun hjá öllum barnaverndarnefndum á fyrri hluta árs. Samhliða vinnu við breytingar á barnaverndarlögum hefjist vinna við

endurskoðun á skráningar- og flokkunarkerfi Barnaverndarstofu (SOF). Ráðinn verði sérfræðingur í hálfri starf til þess.

- c. 2021: 3,5 millj. kr. Sérfræðingur ljúki við breytingar og nýtt SOF-kerfi kynnt barnaverndarnefndum og tekið í notkun fyrir árslok.

Ábyrgð: Barnaverndarstofa.

Samstarfsaðilar: Barnaverndarnefndir og félagsmálaráðuneytið.

Mælikvarði: Á seinni hluta árs 2019 verði unnar leiðbeinandi verklagsreglur og þær kynntar barnaverndarnefndum. Á fyrri hluta árs 2020 verði verklagsreglurnar teknar í notkun hjá öllum barnaverndarnefndum. Í kjölfar breytinga á barnaverndarlögum verði SOF-kerfi Barnaverndarstofu endurskoðað og ný útgáfa tekin í notkun fyrir árslok 2021.

F.2. Meta vinnuálag starfsfólks í barnavernd.

Áfram verði stutt við notkun Málavogar fyrir málstjóra í barnavernd svo meta megi með kerfisbundnum hætti vinnuálag og málafjölda starfsfólks í barnavernd. Málavogin verði metin af óháðum sérfræðingi auk þess sem reglulega verði skoðað hvernig barnaverndarnefndir bregðast við niðurstöðum álagsmælinga.

Markmið: Að unnt sé að meta og bregðast við álagi á starfsfólk í barnavernd með samræmdum hætti.

Heildarkostnaðaráætlun: 4 millj. kr. úr ríkissjóði.

Tímasetningar, mælikvarðar og kostnaðaráætlanir hvers árs:

- 2019: Barnaverndarstofa aðstoði allar barnaverndarnefndir við að nota Málavogina reglulega, að minnsta kosti á þriggja mánaða fresti. Fundur með fulltrúum barnaverndarnefnda á árinu. Rúmast innan fjárheimilda Barnaverndarstofu.
- 2020: Könnun fari fram á notkun Málavogarinnar, niðurstöðum úr mælingum og viðbrögðum barnaverndarnefnda við þeim niðurstöðum, t.d. hvað varðar fjölda mála og fjölgun stöðugilda. Fundur með fulltrúum barnaverndarnefnda verði haldinn á árinu þar sem niðurstaðan verður kynnt. Rúmast innan fjárheimilda Barnaverndarstofu.
- 2021: 4 millj. kr. í úttekt á Málavog, annað rúmast innan fjárheimilda Barnaverndarstofu. Óháður sérfræðingur geri úttekt á Málavoginni, áreiðanleika, uppbyggingu og notkunarmöguleikum og skili skýrslu á vormánuðum. Málavogin verði endurskoðuð í samræmi við niðurstöðu úttektar. Fundur verði haldinn með fulltrúum barnaverndarnefnda fyrir árslok þar sem niðurstaðan verður kynnt.
- 2022: Áframhaldandi stuðningur Barnaverndarstofu við notkun Málavogarinnar, rúmast innan fjárheimilda Barnaverndarstofu.

Ábyrgð: Barnaverndarstofa.

Samstarfsaðilar: Barnaverndarnefndir, félagsmálaráðuneytið og háskólasamfélagið.

Mælikvarði: Fjöldi barnaverndarnefnda sem nota Málavogina að minnsta kosti ársfjórðungslega. Árið 2020 fari fram athugun á notkun Málavogarinnar, niðurstöðum úr mælingum og viðbrögðum barnaverndarnefnda við þeim. Árið 2021 fari fram úttekt á áreiðanleika, uppbyggingu og notkunarmöguleikum Málavogarinnar.

F.3. Efla barnaverndarnefndir og gera vinnslu barnaverndarmála skipulagðari.

Skapaðar verði forsendur til að auka stuðning og handleiðslu Barnaverndarstofu við starfsmenn barnaverndarnefnda varðandi könnun mála, gerð meðferðaráætlana og mat á meðferðar- og stuðningsþörfum barna (ESTER-matskerfið). Ráðinn verði sérfræðingur til Barnaverndarstofu svo að sinna megi verkefnum af meiri þunga.

Markmið: Að efla stuðning og handleiðslu við starfsmenn barnaverndarnefnda svo að mál barna séu unnin með kerfisbundnari og markvissari hætti. Innleiða gagnreynda og kerfisbundna matsaðferð við könnun mála í barnavernd og samræma og efla vinnu við að greina og meðhöndla frávikshegðun hjá börnum. Metinn verði árangur af ihlutunum fyrir börn og fjölskyldur þeirra.

Heildarkostnaðaráætlun: 57 millj. kr. úr ríkissjóði.

Tímasetningar, mælikvarðar og kostnaðaráætlanir hvers árs:

- a. 2019: 10 millj. kr. Samstarfshópur fulltrúa Barnaverndarstofu, barnaverndarnefnda, félagsmálaráðuneytisins og Sambands íslenskra sveitarfélaga fari yfir reynsluna af innleiðingu ESTER og meti árangur, hvaða þarfir eru fyrir hendi varðandi námskeið, handleiðslu og annað sem tengist innleiðingu ESTER. Ráðinn verði sérfræðingur sem vinni að undirbúningi þess með barnaverndarnefndum að innleiða, þjálfar og þróa aðferðir við könnun mála, gerð meðferðaráætlana og mat á meðferðar- og stuðningsþörfum barna og foreldra og árangri úrræða. Þetta verði m.a. gert með handleiðslu og þjálfun í ESTER-matskerfinu. Þjálfun sérfræðings skal lokið á árinu.
- b. 2020: 14 millj. kr. Sérfræðingur vinni með samstarfshópi.
- c. 2021: 14 millj. kr. Sérfræðingur vinni áfram með samstarfshópi.
- d. 2022: 19 millj. kr. Sérfræðingur vinni áfram með samstarfshópi. Fyrir lok árs verði lagt mat á reynsluna af starfi sérfræðinganna, m.a. við innleiðingu ESTER-matskerfisins og óháður sérfræðingur fenginn til þess að meta ESTER-matskerfið á Íslandi.

Abyrgð: Barnaverndarstofa.

Samstarfsaðilar: Barnaverndarnefndir og félagsmálaráðuneytið.

Mælikvarði: Starfshópur fari yfir reynsluna af innleiðingu ESTER-matskerfisins og meti árangur, þarfir fyrir námskeið, handleiðslu og annað sem tengist innleiðingunni. Ráðinn verði sérfræðingur á ráðgjafar- og fræðsluvið Barnaverndarstofu til að vinna að innleiðingu ESTER-matskerfisins og sem stuðningur fyrir starfsfólk barnaverndarnefnda.

F.4. Samræmdur gagnagrunnur í barnavernd á landsvísu.

Unnið verði að samræmdum gagnagrunni í barnavernd á landsvísu til að tryggja að upplýsingar og skráningar hjá barnaverndarnefndum landsins séu aðgengilegar og samræmdar um land allt og til að einn gagnagrunnur yfir barnaverndarmál á landsvísu sé til svo að hægt verði að rekja heildarsögu barna og fjölskyldna þeirra á einum stað óháð búsetu.

Markmið: Að undirbúningi að samræmdum gagnagrunni í barnavernd á landsvísu verði lokið í lok tímabils.

Heildarkostnaðaráætlun: 8 millj. kr. úr ríkissjóði.

Tímasetningar, mælikvarðar og kostnaðaráætlanir hvers árs:

- a. 2021: 8 millj. kr. Sérfræðingur verði fenginn til að vinna að sameiginlegum gagnagrunni í barnavernd, kanna lausnir erlendis sem og héraendis. Samráðshópur verði settur á fót með fulltrúum frá Barnaverndarstofu, Sambandi íslenskra sveitarfélaga, barnaverndarnefndum, Persónuvernd og félagsmálaráðuneytinu.
- b. 2022: Samráðshópur vinni áfram að sameiginlegum gagnagrunni í barnavernd. Undirbúningsvinnu við innleiðingu sameiginlegs gagnagrunns verði lokið fyrir árslok.

Abyrgð: Barnaverndarstofa.

Samstarfsaðilar: Barnaverndarnefndir, félagsmálaráðuneytið, Samband íslenskra sveitarfélaga og Persónuvernd.

Mælikvarði: Undirbúningsvinnu að sameiginlegum gagnagrunni í barnavernd verði lokið fyrir 2022.

G. Kannanir, rannsóknir og gæðamat.

G.1. Kannanir á þjónustu við börn sem hafa upplifað líkamlegt og/eða andlegt ofbeldi.

Gerð verði könnun til að skoða hvernig hægt sé að bæta þjónustu við börn sem búa við, hafa upplifað eða hafa orðið fyrir líkamlegu ofbeldi, andlegu ofbeldi og/eða heimilisofbeldi og tryggja að þau fái sambærilega þjónustu og börn sem hafa orðið fyrir kynferðislegu ofbeldi.

Markmið: Að athugað verði hvernig sjá megi til þess að börn sem orðið hafa fyrir eða orðið vitni að heimilisofbeldi, líkamlegu og andlegu ofbeldi fái sambærilega þjónustu og börn sem orðið hafa fyrir kynferðislegu ofbeldi, þ.m.t. könnunarviðtöl í Barnahúsi vegna þessara mála. Einnig verði skoðað hvernig unnt sé að veita foreldrum þessara barna betri þjónustu. Til að anna þessu verði skoðuð nauðsyn þess að opna annað Barnahús þar sem þjónusta og meðferð er sniðin að þörfum barna og fjölskyldna þar sem ofbeldi hefur átt sér stað innan fjölskyldu.

Heildarkostnaðaráætlun: 7,5 millj. kr. úr ríkissjóði.

Tímasetningar, mælikvarðar og kostnaðaráætlanir hvers árs:

- a. 2020: 7,5 millj. kr. Athugun fari fram á því í samvinnu við háskólasamfélag og sveitarfélög hvernig hægt sé að sjá til þess að börn sem orðið hafa fyrir eða orðið vitni að heimilisofbeldi, líkamlegu og andlegu ofbeldi fái sambærilega þjónustu og börn sem orðið hafa fyrir kynferðislegu ofbeldi.
- b. 2021: Fyrir 1. janúar 2022 liggi fyrir ákvörðun um hvort opna eigi annað Barnahús.

Ábyrgð: Barnaverndarstofa.

Samstarfsaðilar: Barnaverndarnefndir, háskólasamfélagið og félagsmálaráðuneytið.

Mælikvarði: Samantekt um stöðu og næstu skref.

G.2. Mat á árangri og könnun á afdrifum barna sem notið hafa úrræða á vegum Barnaverndarstofu.

Fram fari reglulegt mat á árangri og könnun á afdrifum barna sem notið hafa meðferðarúrræða á vegum Barnaverndarstofu. Slíkt mat er mikilvægt svo að hægt sé að efla og þróa meðferðarúrræði Barnaverndarstofu í takt við niðurstöður slíkra rannsókna.

Markmið: Að fram fari reglulegt mat á því hvort meðferðarúrræði Barnaverndarstofu hafi skilað tilætluðum árangri og stuðlað að lausn eða dregið úr þeim vanda sem meðferðin beinist að hverju sinni.

Heildarkostnaðaráætlun: 4,5 millj. kr. úr ríkissjóði.

Tímasetningar, mælikvarðar og kostnaðaráætlanir hvers árs:

- a. 2020: 1,5 millj. kr. Í samvinnu við háskólasamfélagið verði fenginn óháður sérfræðingur sem leggur mat á aðferðir Barnaverndarstofu og leiðbeinir henni við mat á árangri meðferðarúrræða.
- b. 2021: 1,5 millj. kr. Mat á árangri fari fram.
- c. 2022: 1,5 millj. kr. Mati á árangri verði lokið fyrir árslok.

Ábyrgð: Gæða- og eftirlitsstofnun félagsþjónustu og barnaverndar.

Samstarfsaðilar: Barnaverndarstofa, barnaverndarnefndir og háskólastofnanir.

Mælikvarði: Framkvæmt verði reglulegt mat á árangri sem og könnun á afdrifum barna sem notið hafa þjónustuúrræða Barnaverndarstofu og stofan geri grein fyrir niðurstöðum fyrir 2021.

G.3. Mat á árangri og könnun á afdrifum barna í fóstri.

Aflað verði upplýsinga um afdrif þeirra barna sem hafa verið vistuð utan heimilis í fóstri á vegum barnaverndarnefnda. Fram fari reglulegt mat á árangri og könnun á afdrifum barna sem hafa verið í varanlegu, tímabundnu og styrktu fóstri, hjá ættingjum eða óskyldum.

Markmið: Að fram fari reglulegt mat á því af hálfu Barnaverndarstofu hvort ráðstöfun í fóstur hafi skilað tilætluðum árangri.

Heildarkostnaðaráætlun: 4 millj. kr. úr ríkissjóði.

Tímasetningar, mælikvarðar og kostnaðaráætlanir hvers árs:

- 2020: 1 millj. kr. Fenginn verði í samvinnu við háskólasamfélagið óháður sérfræðingur sem leggur mat á aðferðir stofunnar og leiðbeinir henni við mat á árangri meðferðar-úrræða.
- 2021: 1,5 millj. kr. Sérfræðingur rannsaki hvort ráðstafanir barna í fóstur hafi náð þeim markmiðum sem sett voru með ráðstöfuninni í byrjun og meti hvort og hvernig megi rannsaka eða leggja mat á frekari afdrif umræddra barna.
- 2022: 1,5 millj. kr. Könnun verði lokið fyrir árslok.

Ábyrgð: Gæða- og eftirlitsstofnun félagsþjónustu og barnaverndar.

Samstarfsaðilar: Barnaverndarnefndir og háskólastofnanir.

Mælikvarði: Framkvæmd verði könnun á afdrifum barna sem hafa verið í varanlegu, tímabundnu og styrktu fóstri, hjá ættingjum eða óskyldum, og Barnaverndarstofa geri grein fyrir niðurstöðum fyrir 2021.

H. Eftirfylgni og innleiðing breytinga.

Eftirfylgni og skipulag innleiðingar breytinga verði í samvinnu stýrihóps Stjórnarráðsins í málefnum barna undir stjórn félagsmálaráðuneytisins og í samráði við þingmannanefnd í málefnum barna. Gera þarf ráð fyrir að næsta framkvæmdaáætlun muni miða að áframhaldandi innleiðingu breytinga samhliða því að meta hvort kerfis- og lagabreytingar skila þeim árangri sem þeim var ætlað og hvort þörf sé á endurskoðun vissra hluta þeirra eða innleiðingaráætlana.

Markmið: Að tryggt sé að þær breytingar sem stefnt er að verði að veruleika.

Heildarkostnaðaráætlun: Rúmist innan fjárheimilda félagsmálaráðuneytisins.

Ábyrgð: Félagsmálaráðuneytið, stýrihópur Stjórnarráðsins í málefnum barna, þingmannanefnd í málefnum barna.

Samstarfsaðilar: Barnaverndarstofa, barnaverndarnefndir, háskólastofnanir o.fl.

Mælikvarði: Fram fari skipuleg vinna við innleiðingu sem felur í sér skýr markmið, mælikvarða og aðgerðir samkvæmt innleiðingaráætlun sem stýrihópur Stjórnarráðsins í málefnum barna fer yfir á sex mánaða fresti, í fyrsta sinn 1. október 2019.

Samþykkt á Alþingi 12. júní 2019.